

ÖZ(SAF) ŞİİR

Türk edebiyatında “Saf Şiir” (Öz Şiir) eğilimi Ahmet Haşim’in “**Şiir Hakkında Bazı Mülahazalar**” adlı makalesiyle (Türk edebiyatında ilk poetika örneği kabul edilir.) başlar.

Sanatın bir form sorunu olduğuna inanan bu şairler için önemli olan iyi ve güzel şiir yazmaktır. Bu anlayışla kendilerine özgü özel bir imge düzeni oluştururlar. Özgün ve yaratıcı olan bu imgeler, dilin mantığına uygun ve dilin anlam alanını genişletip dile yeni olanaklar sunacak bir yapıya sahiptir. Dilde saflaşma düşüncesi, kendini rahat şiir yazma şeklinde başat öge olarak gösterir. Şiirsel söylemin zirvesine ulaşmak düşüncesiyle dilin yücelişi paralellik gösterir.

Şiirde her türlü ideolojik sapmanın dışında kalarak sadece okuyucuda **estetik haz uyandıran şiir** yazma eğilimi, bu şairleri her türlü mektepleşme eğiliminin dışında kalıp müstakil şahsiyetler olarak şiir yazmaya yöneltmiştir.

Şiiri soylu bir sanat olarak kabul eden bu şairlerde **düşsel (hayali) ve bireysel** yön ağır basar. İçsel ve bireyci bir yaklaşımla evrensel insan tecrübesini dile getirirler.

Saf şiir anlayışında estetik tavır ön plandadır. Bu anlayıştaki şairler didaktik bilgiden uzak durup; bir şey öğretmeyi değil, **musiki**yle ya da musikinin çağrıştırdığı, uyandırdığı **imgelerle** insanın estetik duyarlılığını doyumayı amaç edinirler. Kısacası bu şairler şiirde anlama fazla önem vermezler. Anlaşılacak için değil; duyulmak, hissedilmek için şiir yazarlar.

Şiirde biçim endişesi duyan bu şairlerde **dize ve dil** baş tacıdır. Disiplinli çalışarak mükemmele varan halis şiir yazma endişesi kendini hissettirir.

Gizemsellik, simgecilik, bireysellik, ruh, ölüm, masal, rüya, mit temalarının yoğunca işlendiği bu şiirler zekâ ve bilincin disipliniyle bütünleştirilerek yazılmıştır.

Kısaca,

- Milli Edebiyat Döneminin şiir hareketleri bu dönemin oluşmasında etkili olmuştur.
- Şiir dili her şeyin üzerindedir.
- Şiir bir biçim (form) sorunudur. Ahenk söyleyiş tarzı, ritim, kafiye ile sağlanır.
- Amaç iyi ve güzel şiir yazabilmektir.
- Dilde saflaşma, sadeleşme görülür.
- Şiir, soylu bir sanat olarak kabul edilir.
- En değerli şey dizedir.
- Şairlerin kendilerine özgü bir imge düzenleri vardır.
- İçsel bir yaklaşımla insan anlatılır.
- Şiirin toplum için değil sanat için olduğunu iddia ederler ve şiirlerini sanat için yazarlar.
- Şiirler ideolojinin esiri olmamalıdır.
- Güzel şiir ancak çalışarak elde edilir. Şiir emek işidir.

NECİP FAZIL KISAKÜREK (1905 – 1983)

- Şiirleri ve tiyatrolarıyla ün kazanmıştır.
- “Büyük Doğu” ve “Ağaç” dergilerini çıkarmıştır.
- Fransız sembolistlerinden ve halk şiirinden yararlanarak heceyle kendine has, başarılı şiirler yazmıştır.
- İlk dönem şiirlerinden sonra mistik konuları, madde ve ruh ilişkisini, insanın evrendeki yerini konu edinen şiirler yazmıştır.
- * 1934 yılında Abdülhakîm Arvâsi ile tanıştıktan sonra büyük bir değişim yaşamıştır.
- * Bahriye Mektebinde, "Nihal" isimli tek nüshalık elle yazılmış bir dergi çıkarmıştır. Nâzım Hikmet Ran da aynı okulda, Necip Fazıl'dan iki sınıf yukarıda ve o da elle yazılmış tek nüsha bir dergi çıkarmaktadır.
- “Kaldırımlar” şairi olarak anılır.
- * Türk Edebiyatı Vakfı'nca 1980'de 'Sultan-üş Şuara' (Şairlerin Sultanı) unvanı verilmiştir.

• Şiirlerini “Çile” başlığı altında bir kitapta toplamış ve bu kitapta şiir anlayışını düzyazı olarak anlatmıştır.

ŞİİR: Örümcek Ağı (1925), Kaldırımlar (1928), Ben ve Ötesi (1932), Sonsuzluk Kervanı (1955), Çile (1962)

ÖYKÜ VE ROMAN: Ruh Burkuntularından Hikayeler (1965), Aynadaki Yalan (1980), Kafa Kağıdı (1984)

OYUNLAR: Tohum (1935) Bir Adam Yaratmak (1938), Künye (1940), Para (1942), Namı Diğer Parmaksız Salih (1949), Reis Bey (1964), Abdülhamit Han (1969)

MONOGRAFİ-MAKALE-FIKRA-ANI: Birkaç Hikaye Birkaç Tahlil (1933), Namık Kemal (1940), Çerçeve (1940)

Son Devrin Din Mazlumları (1969), Hitabe (1975), İhtilal (1975), Yılanlı Kuyudan (1970), Hac (1973), Babıali (1975)

İman ve İslam Atlası (1981)

AHMET HAMDİ TANPINAR (1901 – 1962)

- Şiir, öykü, roman, edebiyat tarihi, makale, deneme alanlarında eserler vermiştir.
- Eserlerinde Doğu-Batı çatışması, “rüya” ve “zaman” kavramları, “geçmişe özlem”, “mimari” ve “musiki” öne çıkar.
- “Ne içindeyim zamanın! Ne de büsbütün dışında” dizeleri onun zamanı kavrayışının özünü vermektedir.
- “Bursa’da Zaman” şiiri ünlüdür.
- Ahmet Haşim’in özellikle de Yahya Kemal’in etkisinde kalmış, Sembolizmden etkilenmiştir.
- Romanlarında psikolojik tahlillere önemle eğilen yazarın; kendine has bir üslubu vardır.
- Yazarlığı dışında İstanbul Üniversitesi’nde edebiyat profesörlüğü, milletvekilliği de yapmıştır.
- “Beş Şehir” adlı önemli deneme kitabında Ankara, Erzurum, Bursa, Konya ve İstanbul’u anlatmıştır.
- “Huzur” romanı, aşkı, psikolojiyi ve Doğu-Batı karşıtlığını içerir; roman kişilerinin adlarının verildiği dört bölümden oluşur: İhsan, Nuran, Suat ve Mümtaz.
- * Gençlik yıllarında Yahya Kemal ve Ahmet Haşim’in talebesi ve dostu olmuş, Batı edebiyatından Paul Valery ile Marcel Proust’u kendisine üstad olarak seçmiştir.

*Tanpınar, şiiri hayatının en büyük ihtirası haline getirmiş, fakat asıl kabiliyetini şiir estetiğine göre yazdığı mensur eserlerde göstermiştir.

•Şiir: Bütün Şiirleri

•Roman: Mahur Beste, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Huzur, Sahnenin Dışındakiler, Aydaki Kadın.

•Öykü: Abdullah Efendi'nin Rüyalari, Yaz Yağmuru.

•Deneme: Beş Şehir, Yaşadığım Gibi.

•Makale – İnceleme: Yahya Kemal, XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Üzerine Makaleler.

AHMET MUHİP DIRANAS (1908 – 1980)

•Şiirleriyle tanınmakla birlikte tiyatro eserleri de vardır. Fransız sembolizmiyle Türk şiir geleneğini başarıyla kaynaştırmıştır.

•Hece ölçüsüyle biçimsel mükemmelliğe önem verdiği şiirler yazmıştır. Aşk, insanın iç dünyası gibi bireysel duyguları işlemiştir.

•Kar, Olvido, Ağrı, Serenad, Evreni Sevmek ki, Fahriye Abla şiirleri ünlüdür.

* Tevfik Fikret'in 'Rübab-ı Şikeste' adlı eserini "Kırık Saz" adıyla Türkçeleştirmiştir.

* Hece şiirinin son kuşağı denilebilecek şairler arasında Ahmet Muhip Dıranas, çağcıl Batı şiirine (Baudelaire, Verlaine) en yakın, kendinden bir iki kuşak sonrası şairler üzerinde, az sayıda şiirle bile olsa, uzun süre etkili olan bir şairdir. O da hocası Tanpınar gibi az yazmış, seyrek yayımlamış, şiirlerini şiire başladıktan neredeyse elli yıl sonra (1974) kitaplaştırmıştır. Gerek Fransız şiiri, gerekse kendinden önceki kuşaktan ustaları Ahmet Haşim ve Ahmet Hamdi Tanpınar'dan aldığı etkileri sanatına yedirerek özgün bir şiire ulaşmıştır. Hece ölçüsü sınırlarında kalarak ama durak ve vurgu yerlerini değiştirerek gelenekselde çağdaşlığı yakalayan, çağrışım gücü yüksek, yurdu, insanı ve doğası ile barışık, alışılmadık deyiş örgüsüyle unutulmaz şiirler yazmıştır. Şiirlerinde aşk, tabiat, ölüm, hatıralar, sığ olmayan bir anlatımla ve düşündürücü boyutlar içinde verilmiştir...

* Oyunlarında düşünle gerçeği, bugünle geçmişi birlikte almıştır.

•Şiir: Şiirler

•Oyun: Gölgele, O Böyle İstemezdi.

CAHİT SITKI TARANCI (1910 – 1956)

•Otuz Beş Yaş, Desem ki ve Gün Eksilmesin Pencereden, Abbas, Memleket isterim şiirleriyle tanınır.

* Necip Fazıl'ın şiirinden ve temalarından etkilenir. Ölüm onda bazen varmak istediği bir sonuç, bazense bir korku olarak belirir. Genel olarak ölümden korkar.

*Yaşama güzelliği içinde ölümlü olma bilincine varan, bunun acısını çekerek ölüm ve yalnızlık duygusunu dile getiren bir şairdir.

*Yurt sevgisi ve yaşama bağlılık konularını işlemiştir.

*Garip Akımının etkisinde kalıp yaşamın günlük akışını şiire getirir.

*Hatta Rıfat Ilgaz'dan etkilenip ironik şiirler bile yazar.

*Baudelaire'in etkisinde kalıp, sembolist şiirin seçkin örneklerini verir.

*Hececi şiir geleneğini sürdürür. Ayrıca serbest ölçü ile de şiirler yazar.

*Arı, duru bir dili ; akıcı bir söyleyişi vardır.

*Ziya Osman Saba ile lise-çocukluk arkadaşıdır.

*Toplumsal yaşantılarını şiirine öz olarak almış; şiirlerinde yaşamın ve aşkın güzelliğini anlatmıştır. Mutluluk kokan duyguları arasında karamsarlığını, yaşama sevinci ile dolu olduğu anlarda yalnızlık ve ölüm korkusunu duymamak olanaksızdır.

*Yeni şiirimizi hazırlayan şairlerdendir.

Şiirler: Ömrümde Sükut, Otuz Beş Yaş(1946 CHP 1.lik ödülü), Düşten Güzel, Sonrası

Mektup: Ziya'ya Mektuplar

Öykü: Gün Eksilmesin Pencereden(22 öykü-can yay.)

ASAF HALET ÇELEBİ (1907 – 1958)

•Hiçbir akıma girmeyen kendine has bir şairdir.

•Gençlik yıllarında divan edebiyatından etkilendi. Gazeller ve rubailer yazdı.

•1937'den sonra serbest ölçü kullanmaya ve Batı şiirinin tekniklerine yönelmeye başladı.

•Şiirlerinde dinlerden, ideolojilerden, toplumsal olaylardan çok Anadolu-İran-Hindistan çizgisi üzerinde uzanan bir yaşamın görünümünü sesler aracılığıyla dile getirdi.

* Benim Gözümle Şiir Davası (1954) adlı altı makalede poetikasını açıkladı. Ses, imge, anlam ve düşünce olarak kültürler arası ve metinler arası bir nitelik taşıyan şiirleriyle Asaf Hâlet, Türk şiirinde "modern gelenekçi" tavrın temsilcisi oldu.

* Şiirlerinin yanı sıra eski edebiyat ile ilgili çalışmalarını da tanınan Çelebi, Hint ve Fars Edebiyatları üzerine yaptığı çalışmaları dergilerde ve kitaplarda yayınladı

•Şiir: He, Lâmelif, Om Mani Padme Hum

AHMET HAŞİM(1884-1933)

* Çocukluğu Bağdat'ta geçti. 12 yaşında annesinin ölümü üzerine babasıyla birlikte İstanbul'a geldi.

* İzlenimci ressam etüdlarini andıran bu şiirlerle Ahmed Haşim, doğanın özünü sızdırmak ister gibidir. Şiiri, bir yandan Verlaine müziğine yaklaşırken, bir yandan Şeyh Gâlib'in parıltısını taşır.

* "Piyale"nin girişinde "**Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar**" bölümünde şiirle ilgili görüşlerini açıklar: Şair ne bir gerçek habercisi, ne güzel konuşmayı sanat haline getirmiş bir kişi, ne de bir yasak koyucudur. Şairin dili, düzyazı gibi anlaşılacak için değil, hissedilmek için yaratılmış, müzik ile söz arasında, ama sözden çok müziğe yakın ortalama bir dildir.

*Hece ölçüsünü kullanmamış, bütün şiirlerini aruzla yazmıştır.

ŞİİRLER: Göl Saatleri (1921) Piyale (1926)

DENEME-FIKRA-SOHBET: Bize Göre (1926) Gurabahane-i Laklakan (1928)

GEZİ: Frankfurt Seyahatnamesi (1933)

YAHYA KEMAL BEYATLI(1884-1958)

*Asıl ismi Ahmed Ağâh.

*Paris'te Fransız simgecilerinin şiirlerine yakınlık duydu.

*"Mısra haysiyetimidir" sözüyle şiirde dizinin bir iç uyumla, musiki cümlesi halinde kusursuzlaştırılması gerektiğini anlatır.

*Yaşadığı sürede hiç kitap yayınlamadı.

*Çağdaş batı şiiri ile Divan şiirinin estetiğini birleştirerek aruz ölçüsünü Türkçeye uygulamış ve neoklasisizmin temsilcisi olmuştur.

*Albert Sorel'in tarih derslerinin etkisiyle milli tarihe yönelmiş ,Osmanlının geçmişini, Türk tarihindeki akınları ve kahramanlıkları şiirlerinde kuyumcu titizliğiyle işler.

*OK(hece ile) şiiri dışında bütün şiirlerini aruz la yazmıştır.

ŞİİR: Kendi Gök Kubbeimiz (1961), Eski Şiirin Rüzgârıyla (1962), Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söylemiş (1963)

DÜZYAZI: Aziz İstanbul (1964), Eğil Dağlar (1966), Siyasi Hikayeler (1968), Siyasi ve Edebi Portreler (1968),

Edebiyata Dair (1971), Çocukluğum Gençliğim Siyasi ve Edebi Hatıralarım (1973), Tarih Musahabeleri (1975)

SEMBOİZM

1. Sembolizm, şiire duygu ve hayali getirmesi yönüyle romantizmle benzerlik taşır. Diğer benzer yan her iki akımın da öznel oluşudur. Bu benzerliklere karşın sembolistler, kendilerinden önceki tüm şiir anlayışlarına karşı çıkmışlardır.
2. Sembolistler, dış dünyanın görüntülerini somut nesnel gerçeklikleriyle değil de; bu görüntülerin sezgilerinden, izlenimlerinden yansıyan niteliklerini şiire aktardılar. Duyguların, dış dünyayı ancak olduğu gibi değil, onu değiştirerek ulaştırabileceğini düşündüler.
3. Sembolizm ozanların doğa görüntülerini yarı aydınlık ortamlar oluşturur: sararmış yapraklar, akşamın alacakaranlığı, durgun göller, kızıl gün batımı, ay ışıklı geceler. Bu görüntülerde net değil, neredeyse, tül bir perdenin ardından yansıyan biçimiyledir.
4. Sembolistler, sembol ve mecazlarla dolu kapalı bir anlatımı seçtiler. Herkesçe farklı algılanabilecek yorumlanabilecek şiiri hedeflediler.
5. Sembolizmin şiir anlayışı: Şiiri sözcüklerle yapılmış bir beste olarak gördüklerinden, şiirde müzikselliğe önem verdiler. Ölçü, uyak biçimsel özellikleri ikinci planda düşündüler. Şiirdeki müziği özle biçim arasında bir uyum ögesi olarak gördüler.
6. Sembolistler "sanat için sanat" görüşüne bağlı kalarak toplumsal, siyasal sorunlara uzak durdular.
7. Sembolizmin ilkelerini, kuramını Stephen Mallarme oluşturmuş, bildirgeyi ise Jean Moreas yayımlamıştır. Sembolizmin öncüsü ise bu akımın ortaya çıkışından önce ürünler veren Charles Baudelaire'dir. Charles Baudelaire(Kötülük(Elem) Çiçekleri, Paris sıkıntısı), Arthur Rimbaud(Cehennemde Bir Mevsim), Paul Verlaine(Şiir Sanatı), S.Mallarme, P.Valery Türk Edebiyatında Cenap Şehabettin, Ahmet Haşim, Yahya Kemal Beyatlı, A. Hamdi Tanpınar, A. Muhip Dıranas, C. Sıtkı Tarancı.

EMPRESYONİZM (İZLENİMCİLİK)

*19. yy.da ortaya çıkmıştır.

*Edebiyatta ve resimde gelişerek bütün güzel sanatları etkilemiştir.

*Dış dünyada görülen varlığın gerçek yönü değil, kişide bıraktığı izlenimler önemlidir. Bu nedenle anlatılan dış dünya değil, dış dünyadaki varlıkların hayale bürünmüş izlenimleridir. Aslında dış âleme, oradaki varlıklara ve nesnelere karşı ilgisizdirler.

*Anlam belirginliğinden çok kapalılık yeğlenmiştir, anlamın yoruma uygun olması beklenmiştir.

*Sanatın amacı birtakım gerçekleri yansıtmak değildir.

*Gerçekler kişilere göre değişir ve kişisel değer kazanır.

Empresyonizm önemli temsilcileri:

Rainer Maria Rilke(Duino ağıtları), Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Concourd Kardeşler, Joyce

Türk edebiyatında Empresyonizm:Ahmet Haşim, Cenap Şahabettin, Ahmet Muhip Dıranas.

Entüisyonizm (Sezgicilik)

*H.Bergson'un öncülük ettiği bu görüş, rasyonalist görüşe tepkiyi dile getirmektedir.

* Akıl, yalnızca kendisi gibi durağan yapıda olan maddeyi bilebilir. Bunun sonucunda doğa bilimlerinin bilgisine ulaşılır.

Ancak akıl, dinamik yapıdaki yaşamın bilgisine ulaşamaz. Çünkü yaşam yalnızca anların bir toplamı değildir, sürekli devinim ve oluş halindedir. Bu nedenle gerçeği bilebilmek için başka bir yetiye gereksinim vardır, o da sezgidir.

Mistisizm,Tasavvuf,Gizemcilik: Mistisizm, insanın mantık ve akıl yürütme yoluyla erişemediği ilahi ve doğaüstü denilen gerçekleri derin bir sezgi ile arama yoludur. Kaynağını dinden alır. Tasavvuf, Tanrı ile birleşme, Tanrı'da yaşama.